

ERHVERVSJURA

KAN MAN STOLE PÅ POLITIET?

RETSSIKKERHED: Højesteret har i en kendelse fastslået, at en politiassistents vidneforklaring er mere værd end en tiltalt borgers. Det indebærer en vis risiko for, at borgere dømmes med urette.

LARS BO LANGSTED
professor
Juridisk Institut,
Aalborg Universitet

erhverv@jp.dk

Hvorfor er en vidneforklaring afgivet af en politiassistent mere værd end den forklaring, der afgives af en tiltalt borger?

Det spørgsmål kunne man stille på baggrund af en omtale i pressen sidste uge af, at der er en stigning i antallet af sager, hvor borgere får et – efter deres egen mening helt uberettiget – bødeforelæg for at have talt i mobiltelefon, mens de kørte bil.

Samtidig blev det omtalt som et problem, at hvis borgeren nægtede at betale og indbragte sagen for retten, var udfaldet nærmest givet på forhånd. Forklarer politiassistenten således, at han eller hun har observeret borgeren tale i mobiltelefon under kørselen, er det underordnet, hvad borgeren siger. Det er også lige meget om borgeren gennem udskrifter af de førte samtaler på mobiltelefonen fremlægger bevis for, at telefonen slet ikke har været i brug på tidspunktet for kørselen. Det kunne jo være, at borgeren havde en anden telefon eller havde brugt et andet simkort under samtalen – eller at den pågældende havde sms'et eller lignende i stedet for at tale.

At det er betydningsløst, hvad borgeren måtte kunne fremlægge af udskrifter, fastslog Højesteret i en kendelse afsagt den 26. august i år: »Højesteret finder, at der ikke er grundlag for at antage, at de teleoplysninger, som forsvareren har anmodet om at få indhentet, vil have betydning for tiltaltes svar.

Selv om de ønskede teleoplysninger måtte vise, at der ikke er ført telefonsamtaler på det relevante tidspunkt, vil tiltalte kunne have ført en samtale via en anden telefon eller via datanet (Skype eller lignende), eller tiltalte vil på anden måde kunne have benyttet en håndholdt mobiltelefon, uden at benyttelsen vil fremgå af teleoplysningerne. Den telefonsamtale, som tiltalte ifølge sin forklaring førte under anvendelse af bilens bluetooth-anlæg, vil endvidere kunne være gennemført uden anvendelse af anlægget.«

Skulle nogen have været i tvivl om konsekvensen af dette, startede Højesteret med at udtale: »Afgørelsen i sådanne sager vil normalt bero på en konkret bedømmelse af de forklaringer, der er afgivet af tiltalte og vid-

ner, herunder navnlig politi-teljente.«

En talsmand for rigspoliet udtalte til Radioavisen i sidste uge, at det ikke var noget problem, at flere og flere borgere følte, at de uberettiget fik tilsendt bødeforelæg. Vores system var jo, som han sagde, så fremragende, at enhver utilfreds borger blot kunne indbringe sagen for en domstol. Men så er vi bare tilbage til det indledende hovedspørgsmål.

Årsagen til miseren – hvis vi kan kalde den det – er, at vi har »fri bevisbedømmelse« i dansk ret. Det vil sige, at det er op til dommeren at vurdere, hvor overbevisende en vidneforklaring eller en forklaring af den tiltalte er. Står det påstand mod påstand, vil den vurdering meget ofte være meget vanskelig. Den foregår imidlertid ikke "i fri luft".

Der er visse elementer, der typisk vil forhåndspræge den vægt, dommeren tillægger forklaringen. Generelt kan man sige, at den tiltalte ikke forklarer sig under straffan-

svar. Uanset hvor meget den pågældende lyver, vil det være straffrit, fordi man ikke ønsker at tvinge folk til at inkriminere sig selv. Det giver vældig meget mening, hvis den tiltalte også rent faktisk har gjort det, han er tiltalt for.

Er den tiltalte imidlertid uskyldig og forklarer den rene og skinbarlige sandhed, er det naturligvis frustrerende at blive mødt med en forhåndsformodning om, at det alligevel er løgn, hvad man siger. Især når man sammenholder den forklaring med en modstående vidneforklaring – f.eks. afgivet af den politimand, der har noteret en for forseelsen – hvor forhåndsformodningen er, at den pågældende taler sandt, idet en vidneforklaring afgives under straffansvar for, at den er rigtig. Lægger man oveni denne indbyggende skævhed at politimanden eller – kvinden – har det som sit arbejde at afdække lovovertrædelser og derfor ofte har opøvet en særligt skarp iagttagelsesevne, er det ikke underligt, at domstolene meget ofte læg-

ger vidneforklaringen fra politimanden til grund for afgørelsen.

Det gør domstolene naturligvis også, fordi de har erfaring for, at den tiltaltes forklaring meget ofte er usand – af forståelige grunde. Og fordi politividnet ikke selv har nogen interesse i at afgive en forkert forklaring.

Det sidste argument er ganske vist ikke helt rent: En frifindende afgørelse vil jo vise, at der er tvivl om det grundlag, politimanden oprindeligt udstedte bødeforelægget på, hvorfor også politividnet har en vis interesse i sagens udfald.

Endelig kan man nævne, at samfundet har en ikke uvæsentlig interesse i at vise, at man har tillid til og stoler på de mange politifolk, der på bedste vis passer deres arbejde under ofte vanskelige vilkår.

Overordnet fungerer systemet udmærket i praksis. Langt de fleste politividner er gode til ikke at forklare andet og mere end det, de rent faktisk mener at have observeret og

de er gode til – og trænede i – også at udtrykke en eventuel tvivl forbundet med deres iagttagelser. Hertil kommer, at domstolene også generelt er gode til at "fange" en mulig tvivl, som politiet ikke selv har fået øje på og af den grund frifinde den tiltalte.

Hele grundforudsætningen for at denne følsomme balance kan opretholdes er imidlertid, at hver enkelt politimand ude på jobbet og i trafikken hele tiden udviser en fornuftig tilbageholdenhed med at notere, hvor der kan være blot den mindste tvivl. Især i situationer, hvor ingen er kommet til skade, og hvor håndhævelsen af loven nok har et vigtigt, men også til tider lidt formalistisk præg, må man hellere notere en gang for lidt end en gang for meget. Ikke fordi man skal holde hånden over lovbrudere, men fordi borgernes opfattelse af og tillid til retssystemet er så fundamental.

Som fremhævet ovenfor vil en notering "for meget" nemlig alt for let kunne ende i en forkert afgørelse også

i retten. Den slags kalder man justitsmord, og selvom man nok som borger kan leve med uberettiget at betale en mindre bøde, kan samfundet kun dårligt leve med det, hvis alt for mange borgere oplever at blive dømt med urette.

Det er imidlertid ikke kun den enkelte politimand, der skal tænke sig om. Det skal også politiledelsen og de politikere, der gerne vil "styre" politiet. I det omfang, der således fastlægges målkontrakter om bl.a. hvor mange håndholdte mobiltelefonister, der skal have en bøde og i det omfang hver enkelt politimand inden for hvert kvarter skal tidsregistrere sin gøren og laden, er det uhyre vanskeligt at forvente, at politimanden "på gaden" skal udvise klædelig tilbageholdenhed.

Han eller hun skal jo hele tiden dokumentere sin værdi – og det er svært at gøre ved at fortælle, hvor mange bilister og borgere, man har haft talt med, men undladt at notere.

En notering for meget fra politiets side kan føre til forkerte afgørelser – også ved domstolene. Arkivfoto: